

LIBERTÉ!

6. maj 2015

Javno pismo o čezatlantskem prostotrgovinskem sporazumu med EU in ZDA

PREJEMNIKI

Predsednik Evropske komisije Jean-Claude Juncker
Predsednik Evropskega parlamenta Martin Schulz
Predsednik Evropskega sveta Donald Tusk
Komisarka za trgovino Cecilia Malmström

Predsednik vlade RS Miro Cerar
Predsednik parlamenta RS Milan Brglez
Minister za gospodarski razvoj in tehnologijo RS Zdravko Počivalšek
Vodja Predstavništva Evropske komisije v Sloveniji Nataša Goršek Mencin
Vodja Informacijske pisarne Evropskega parlamenta Klemen Žumer
Slovenski evroposlanci Milan Zver, Tanja Fajon, Alojz Peterle, Romana Tomc, Igor Šoltes, Franc Bogovič,
Patricija Šulin in Ivo Vajgl

Evropska unija in Združene države Amerike se pogajata o čezatlantskem partnerstvu – celovitem prosto tržnem in investicijskem dogovoru med EU in ZDA, ki je javnosti poznan kot TTIP (Transatlantic Trade and Investment Partnership). Glavni cilj pogajanj je osredotočen na nižanje tarif in zmanjšanje regulativnih ovir za medsebojno trgovino, ostala področja pa vključujejo tudi reševanje sporov med vlagatelji in državo ter doseganje večje udeležbe malih podjetij v trgovini med EU in ZDA. V EU bosta pogodbo morala najprej sprejeti Evropska komisija in Evropski parlament, nato pa jo bodo morale ratificirati nacionalni parlamenti vseh 28 držav članic Evropske unije.

Več mednarodne trgovine med razvitimi državami prinaša nedvoumne in otipljive ekonomske koristi, ki jih bodo občutili vsi vpleteni. Medtem ko se lahko razpravlja o velikosti in porazdelitvi koristi med podpisniki TTIP, pa je potrebno priznati, da svobodnejša trgovina prinaša večjo blaginjo za vse vpletene, in ne manj!

Ne smemo pozabiti, da v demokratičnih družbah niso države ali vlade tiste, ki trgujejo med seboj, temveč to počno ljudje, potrošniki in podjetja, katerih izumi in produkti ne poznajo nacionalnih meja. In prav ti potrošniki in podjetniki so tisti, katerim bo prosta trgovina najbolj koristila. Zato vloga držav ni omejiti trgovanje, temveč ga olajšati. Države članice EU se ne bi smele spraševati "Koliko proste trgovine bi morali dovoliti?" temveč "Kaj lahko storimo, da bi olajšali medsebojno trgovanje?"

TTIP ni prvič, da Evropa odpira svoje meje za trgovanje in investicije. Vzpostavitev enotnega trga je EU države članice zavezala k omejitvi svoje moči pri porabi davkoplačevalskega denarja za reševanje propadajočih podjetij, kot je tudi odpravila možnost ustvarjanja arbitrarne in muhaste zakonodaje, ki se je nekoč uporabljala za zaščito propadajočih industrij s carinskimi predpisi, ko so regulacije, tehnični standardi ipd. Odprava teh moči ni pomenila, da smo začeli živeti brez pravil in zaščite potrošnikov, temveč je enotni trg EU pokazal, da je krepljenje medsebojne trgovine združljivo s koristmi za potrošnike.

Pred zadnjo širitvijo EU so nekateri napovedovali dirko do dna z zniževanjem plač in standardov, odpravo socialnih pogodb in mnoge druge pasti, vendar se nobena od teh napovedi ni uresničila. Podobni argumenti so bili tudi v ZDA, ko so le-ti sprejemali severnoameriški prosto trgovinski sporazum (NAFTA), vendar so se očitki kmalu izkazali za neutemeljene.

Jasna pravila prinesejo več demokracije, ne manj! TTIP in mehanizem za reševanje sporov med vlagateljem in državo (Investor State Dispute Settlement - ISDS) ne predstavljata grožnje suverenosti in demokraciji. Pristojnosti članic, da urejajo svoja gospodarstva bodo s sprejetjem ISDS ostala nespremenjena. Trenutna uspešnost arbitrov pa ne kaže na pristranskosti za vlagatelje. Njihovo odločanje daje naslednje rezultate arbitražnih postopkov: v 50% sklenjenih arbitražah zoper države članice EU so zmagale države članice, v nadaljnjih 26% pa je prišlo do poravnave.

Pravico vlagateljev, da imajo neodvisnega (nedržavnega) arbitra bi bilo potrebno gledati v pozitivni luči in se zavedati, da tovrstna možnost obstaja že danes. Pravica do pravičnega in nepristranskega sojenja je nekaj, za kar naj bi se zavzemale vse demokratične države. Znano je, da vsaj v nekaterih primerih spora med investitorjem in državo, lahko nacionalna sodišča zaradi odkritega ali prikritega pritiska vlade, ali pa enostavno zaradi nacionalne komponente, odločajo pristransko. Ali ni prav to razlog, zakaj na mednarodnih športnih prireditvah sodi sodnik, ki ni iz nobene od držav tekmovalcev?

Jasna in vnaprej določena pravila so bistvenega pomena za pravno državo. Mehanizem ISDS osvetljuje morebitne pravne stroške samovoljnih ukrepov države, torej dodaja k boljši in bolj celoviti oceni analize učinkov državnih regulacij. To je tudi način za zmanjšanje regulativnega tveganja in povečanje neposrednih tujih naložb. Zato bi morala v časih vse večje mednarodne konkurence, EU izkoristiti priložnost, da tesneje sodeluje z državami, ki delijo njene vrednote.

Obstajajo določeni vidiki TTIP in ISDS, ki bi jih morali skrbno preučiti. Prvič, da je izrednega pomena, da se zagotovi celovitost TTIP in ISDS, kar pomeni, da nobena uredba oziroma produkt iz njih ne sme biti izvzet. Vsaka izjema bi odprla Pandorino skrinjico posebnih privilegijev in favoriziranja, ki bi bila v veliki meri nezdržljiva z načelom proste trgovine. Izjeme bi vodile v lobiranje za še več izjem in bi s tem ogrozile celotni sporazum in načela na katerih stoji.

Drugič, bistvenega pomena je preprečiti povečevanje obsega regulative. Večina ovir, ki jih je potrebno odstraniti so carinske ovire, zaradi česar se bodo argumenti razvijali okoli tega, čigava pravila sprejeti in v kakšnem obsegu. V mislih moramo imeti, da lahko uskladitve pravil in predpisov pripeljejo do še več le-teh in ne manj. Dodajanje evropskih predpisov ameriškim, in obratno, bi prineslo le še več birokracije. Ustvarjanje regulatorne stične točke oziroma harmonizacija bi naj bila odprava nepotrebnih predpisov in standardov z namenom zmanjšanja nepotrebnih stroškov in s tem prenos ustvarjenih koristi na potrošnike v obliki nižjih cen in večje izbire.

V vsakem primeru dva vodilna trgovska bloka, ki delujeta pod istimi pravili, prineseta več reda in ne manj!

Štirinajst spodaj podpisanih think tankov iz osmih srednjeevropskih in vzhodnoevropskih držav članic EU, ki smo člani mreže 4Liberty, pozivamo Evropsko komisijo, Evropski parlament, Evropski svet in nacionalne parlamente, da v skladu z raziskavami in ekonomskimi dokazi podprejo TTIP v vseh svojih elementih, vključno z ISDS.

PODPISANE ORGANIZACIJE

Academy of Liberalism, Estonija
CETA - Centre for Economic and Market Analyses, Češka republika
Centre for Liberal Studies, Češka republika
Civil Development Forum (FOR), Poljska
F. A. Hayek Foundation, Slovaška
Fundacja Industrial (Liberté!), Poljska
Hungarian Free Market Foundation, Madžarska
Institute for Market Economics, Bolgarija
Institute of Economic and Social Studies, Slovaška
Lithuanian Free Market Institute, Litva
Projekt Poljska Foundation, Poljska
Republikon Institute, Madžarska
Svetilnik – društvo za promocijo svobode, Slovenija
Visio institut, Slovenija